

UNIVERSITATEA „OVIDIUS” CONSTANȚA
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ

TEZĂ DE DOCTORAT REZUMAT

CONDUCĂTOR DOCTORAT:
I.P.S. PROF. UNIV. DR. TEODOSIE PETRESCU

DOCTORAND:
PR. NIȚĂ M. ADRIAN

CONSTANȚA
2013

FAMILIA CA RÂNDUIALĂ DIVINĂ ÎN VECHIUL TESTAMENT ȘI SFÂNTĂ TAINĂ ÎN NOUL TESTAMENT

Cuvinte cheie:

- familie, cununie, Dumnezeu, mântuire, Biserică, creștin, Vechiul Testament, Noul Testament

În lucrarea de față, intitulată: „*Familia ca rânduială divină în Vechiul Testament și Sfântă Taină în Noul Testament*”, ne propunem nu elaborarea unei teorii a familiei, ci mai degrabă să prezentăm viața spirituală, foarte concretă, a cuplului, în Biserica ortodoxă, și modul în care aceasta o depășește pe aceea din Vechiul Testament.

În mulțimea de probleme care ne copleșesc, cele familiale sunt prioritare iar societatea de astăzi face uriașe eforturi care par să fie orientate spre soluționarea problemelor noastre.

Cu toții suntem conștienți de complexitatea și gravitatea problemelor, și de anvergura măsurilor care ar fi necesare și măcar la nivel declarativ probabil că am

susține un efort unitar care să repare sau, de ce nu, să elimine problemele.

În ideea că această situație a fost ipotetic deja creată și există determinare cât și acel plan uriaș ar fi deja conceput și gata de urmat, evident că fiecare domeniu al vieții sociale ar avea o secțiune proprie, care va fi concepută de specialiști pe fiecare domeniu. Un astfel de domeniu extrem de important îl constituie familia, unde fără nici un dubiu, noi considerăm că soluția creștină este idealul, de urmat și de aplicat.

Dincolo de inerentele critici și lupte interne sau externe de argumentare și apologie asupra superiorității soluției oferită de familia creștină, este evident că următoarea soluție posibilă care este cea mai recunoscută pentru eficiența ei o constituie familia iudaică. Pentru aceste două direcții de acțiune considerăm să realizăm în lucrarea noastră un aparat teoretic suficient ca să definim cele două tipuri de familie: familia creștină și cea iudaică în dimensiunile lor specifice, după care ne va rămâne doar să facem apologia familiei creștine față de cea iudaică.

Dacă ar fi să găsim o formulă concentrată și foarte exactă a ceea ce dorim să facem în această lucrare, atunci ultima frază considerăm că este un rezumat foarte bun.

Nu putem însă vorbi despre soluția creștină la gravele probleme ale familiei și societății de azi, cât timp noi creștinii am lăsat să vină aceste probleme ne-creș-

tine, care se adaugă la problematica obișnuită creștinilor, și nu putem pretinde superioritatea soluției noastre cât timp nu le rezolvăm noi în așa fel ca să putem da un exemplu pozitiv despre familia creștină.

Conceptul și realitatea de familie creștină este o valoare veșnică. Noi trebuie doar să îl readucem la viață, începând cu noi, pentru ca apoi să îl putem oferi și celorlalți.

Grav este că problemele de azi sunt apreciate ca fi-rești între creștini ca și între necreștini. Dumnezeu ne-a oferit cele mai bune mijloace ca să depășim orice problemă întâlnim. Dacă nu reușim înseamnă că undeva există și la noi creștinii, o piedică. Numeroase aspecte concurează unele ca să agraveze problemele noastre, altele ca să le rezolve, și important este că nu avem o situație fără ieșire dimpotrivă, totul poate reveni la normal, iar problemele pot fi rezolvate. Principala noastră dificultate este așadar identificarea situației concrete în care se află familia creștină, și conștientizarea superiorității ei raportându-ne în primul rând la familia iudaică, superioară și, tuturor celorlalte familii.

Omul a fost creat de Dumnezeu, nu a apărut din întâmplare prin transformarea materiei, nici nu a coborât din maimuță, și nici nu a fost creat de zei, plante, animale sau altele de acest fel.

Creația omului „după chipul și asemănarea noastră” (Fac. 1, 26) – a Sfintei Treimi – este un dar și o chemare, un dar special și o chemare plină de răspundere. Și

după cum Creatorul este comuniune de Persoane, adică *Treime*, la fel și omul a fost creat comuniune de persoane, asemenea Sf. Treimi, adică *familie*, dar, mai mult, la plinirea vremii, însăși „*Biserica creștină s-a constituit după modelul familiei, ca o comunitate de dragoste care ne înfățișează un Dumnezeu ce invită pe fiecare și pe toți*”¹, deoarece în Tradiția ortodoxă, familia reflectă în constituția ei misterul Sfintei Treimi iar în Nuntă și Familie se reface prin oameni *Treimea*, unde al treilea, între bărbat și femeie este Dumnezeu Hristos pe care noi, căsătoriți sau nu, trebuie să-L avem mereu ca icoană a dragostei, adică să ne iubim așa cum El ne-a iubit, cu o iubire dumnezeiască, bărbatul și femeia unindu-se în Dumnezeu, așa cum cele două firi, divină și umană, se unesc în ipostasul unic al lui Hristos, așa cum Tatăl și Fiul se unesc în Duhul Sfânt².

Prin darul acesta omul are o ***puternică vocație creatoare***, pentru că prin însăși crearea sa omul primește la rândul său porunca de a participa la „crearea” altor oameni: „*Creșteți și vă înmulțiți*”. ***Procrearea*** aparține deci omului chiar prin natura sa – ca de altfel tuturor ființelor vii care se multiplică prin diviziuni, diseminări sau nașteri, în funcție de regnul din care fac parte – dar,

¹ Prof. Dr. Nifon Mihăiță, *Misiologie creștină*, Ed. Asa, București, 2005, p. 72

² Paul Evdokimov, *L'Orthodoxie*, Delachaux et Niestlé, Paris, 1959, p. 295. Vezi trad. rom., *Ortodoxia*, traducere de Dr. Irineu Ioan Popa Arhiepiscop Vicar, EIBMBOR, București, 1996.

spre deosebire de acestea, procrearea umană are o valență care o deosebește fundamental de cea a tuturor celorlalte ființelor vii: prin procreare, omul transmite nu doar *natura umană ca suport al vieții biologice*, cât mai ales, *natura umană ca purtătoare a chipului lui Dumnezeu în om „chip care nu este întinat prin faptul că natura umană este împărțită în două sexe sau într-o mulțime de individualități”*³. Vocația aceasta dublu-creatoare care îi revine omului de la Dumnezeu îl înalță mai presus decât lumea animală și încarcă ceea ce se numește sexualitatea umană cu o funcție plină de semnificații religioase. Ea nu este manifestarea unui instinct „*animalic*” care poate fi separat de statura demnității umane ca chip al lui Dumnezeu, și prin urmare neîngrădit spre atitudini carnale care întinează această demnitate⁴, ci indisolubil legată de vocația omului de dobândire a asemănării cu Dumnezeu și modelare a creației după chipul său.

Astăzi, este un handicap major faptul că, familia și-a pierdut nu doar reperele ei biblice, ci și sensul viețuirii ei autentice, adică *în* și *prin* Hristos. Iată de ce și familia creștină de astăzi aflată într-o situație asemănătoare are nevoie mai mult decât oricând de a se conștientiza asupra reperelor ei, asupra scopului și etosului ei exprimate de Sfinții Apostoli, având ca temei învățătura

³ Cf. Pr. Dr. Vasile Răducă, *Antropologia Sfântului Grigore de Nyssa*, EIBMBOR, București, 1996, p. 78.

⁴ Pr. Drd. Nicolae Stoleru, *Viața morală a soților în cadrul unirii conjugale*, în rev. „ST”, an. XXVI (1974), nr. 7-8, p. 538.

Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Deja în ultimele decenii familia a constituit și trebuie să constituie mai departe, obiectul reflecției și al angajamentului pastoral al Bisericii noastre Ortodoxe, și în acest context dorim și noi să fie folositoare lucrarea noastră în ideea că va contribui la realizarea unui efort ce se prefigurează concertat spre revenirea societății la o stare moral-religioasă bună.

Înainte de a începe această lucrare vom face câteva precizări despre tema noastră. Când spunem „familia în Vechiul Testament”, nu facem referire la toate informațiile despre familie așa cum o putem descoperi punctual, de exemplu cum este prezentată de Moise, sau cum o putem încheia din povestirile patriarhilor, ci facem referire numai la acele informații generale și comune pe care le avem despre familie în concepția unor popoare ce existau în perioada Vechiului Testament și care au fost implicate în întâmplările din Vechiul Testament, popoare cum sunt: Babilonienii, Asirienii, Egiptenii, Indienii, Grecii, Romanii, Iudeii, deoarece, intenția noastră este, să schițăm imaginea procesului evolutiv care a dus la familia creștină, proces pe care îl prezentăm în două etape: prima fiind etapa (imperfectă) ante-iudaică, a doua fiind etapa iudaică - ideală sau a etalonului în concepția despre familie.

De asemenea, pentru multe aspecte, pe care le vom expune în cele ce urmează, constatăm că de multe ori se folosește într-un mod impropriu cuvântul *căsătorie*,

deși contextul ne arată că se face referire la familie, drept pentru care noi, considerăm necesare unele precizări asupra cuvintelor folosite, și exemplul cel mai important este că de fiecare dată când ne vom referi la familie, vom înlocui, ori de câte ori considerăm posibil și folositor, termenul uzual dar specific de „*căsătorie*”, cu acela de „*căsnicie*”, pentru a evita precizări cum ar fi expresia „*familie întemeiată prin căsătorie*”, și vom face această înlocuire fără să o legăm de conținutul creștin, pe care îl vom menționa explicit de câte ori va fi adus în discuție.

Evident când cităm un autor, vom folosi termenii citării, dar în ce privește discursul lucrării, vom încerca să aplicăm raționamentul acesta; spre exemplu, în loc de: „scopul **căsătoriei** este nașterea de prunci”, vom spune „Scopul **căsniciei** este nașterea de prunci”, pentru că aici este și o greșeală logică evidentă, deoarece *scopul căsătoriei* este numai întemeierea familiei, ori abia *scopul familiei* va fi nașterea de prunci, sau nu, deoarece, ca o consecință a vieții conjugale se poate ajunge la nașterea de prunci, deși, în familia creștină, chiar dacă e recomandată, totuși, nu mai este și obligatorie nașterea de prunci.

De asemenea, când spunem „familia în Noul Testament”, facem referire la concepția general-creștină despre familie, concepție pe care o putem construi din informațiile pe care le avem despre familie în cărțile Noului Testament, și care a fost dezvoltată, îmbogățită

și pusă în practică de Sfinții Părinți. Vom prezenta pe de o parte caracteristicile concepției Vechiului Testament structurată în două părți care se referă, prima, la familia pentru popoarele neiudaice, unde concepția, deși are intuiții valoroase este incompletă, imperfectă, iar a doua, se referă la familia pentru poporul iudeu, aceasta fiind concepția etalon, superioară și chiar ideală adusă în Vechiul Testament; după care vom prezenta concepția Noului Testament, separat, pentru a sublinia superioritatea concepției despre familie în Noul Testament față de toate concepțiile Vechiului Testament, atât față de concepția poporului iudeu, dar, mai ales față de concepția popoarelor neiudaice.

Fără îndoială, umanitatea nu poate fi concepută în afara familiei, care e prezentă în toate epocile, și chiar astăzi, când se afișează atâta împotrivire față de familie, numărul celor cuprinși într-o familie este mult mai mare decât al celor fără nici o legătură de familie.

Important pentru (orice) familie este concepția socială care stă la baza ei, respectiv cadrul moral, juridic, etic, psihologic, etc. dar mai ales calitatea spirituală a vieții de familie, respectiv relația familiei cu religia. Decalogul și Cărțile Legii - întreg Leviticul cu Deuteronomul au ridicat pentru totdeauna concepția despre familie prin poporul iudeu, deasupra tuturor formelor cunoscute de popoarele acelor timpuri, care și ele erau foarte interesate de familie. Fiind învățături de la Dumnezeu, poruncile Vechiului Testament, aduc lumina

rațiunii despre voința lui Dumnezeu în problematica familială și exprimă idealul teoretic ce nu poate fi depășit, deși, în viața practică poate fi atins de oameni, încă aici pe pământ.

Ne putem întreba, ce anume conferă familiei o poziție atât de importantă, deoarece, superioritatea concepției iudaice despre familie, este incontestabilă, față de toate popoarele care au existat până la Hristos, și poate fi ușor demonstrată și susținută cu foarte multe argumente, iar faptul că odată cu trecerea timpului o parte din iudei au răstălmăcit învățătura despre familie și nu au mai atins idealul în viața de familie, decât foarte rar și într-o mică măsură, nu impietează asupra valorii pe care o are concepția iudaică despre familie, nici aceea creștină care și ea cunoaște astăzi în mod similar o mulțime de probleme, nu din vina ei; și în al doilea rând nu este în totalitate o vină a celor care au stricat familia în general prin atacurile lor asupra familiei creștine, cât mai degrabă o neputință și o orbire, sau poate că nu era timpul, ei fiind un singur și mic popor; oricum e clar că la slăbiciunea și colaborarea oamenilor slabi și necunoscători s-a adăugat întotdeauna asaltul demonilor. Trebuie bine înțeles de la început faptul că atacul dintotdeauna împotriva familiei, nu înseamnă că familia are slăbiciuni, ci înseamnă, că familia deranjează prin foloasele pe care le aduce omului, deoarece atacurile nu caută să îmbunătățească familia ci să o distrugă.

Cert este că, prin lucrarea lui Hristos, a venit rândul tuturor oamenilor, și iudei și creștini, să cunoască adevărul și rățăcirile despre familie, dar mai ales, a venit rândul ca oamenii să experimenteze puterea Duhului Sfânt în viața de familie. Numai în acest fel putem înțelege cum a fost ridicată familia creștină prin Hristos, deasupra învățăturilor și practicilor iudaice, și păgâne la un loc și din toate timpurile. Și tocmai acest lucru încercăm să îl abordăm în această lucrare, străduindu-ne să aducem o privire cuprinzătoare și onestă asupra familiei (în Noul și Vechiul Testament), astfel încât să observăm ridicarea constantă de la familia păgână la cea iudaică, dar mai ales, de la familia iudaică, reprezentativă pentru Vechiul Testament, până la familia creștină, ce ia naștere în Hristos.

Părinții răsăriteni arată explicit că o familie întemeiată numai pe acte laice indiferent cum este numită: concubinaj, „căsătorie”, alianță, și cu toate că are aspectele juridice pretinse de Stat îndeplinite, tot o desfrânare este. Caracterul de Taină este strict atribuit numai unirii dintre soți care se săvârșește prin Taina căsătoriei în Biserică de către preot respectând tot ritualul rânduit prin toți părinții care l-au dezvoltat de la forma inițială până la forma de azi.

Iată de ce, familia creștină nu este doar o simplă conviețuire umană între bărbat și femeie, recunoscută de societate, ci mai ales o angajare eclesială și fidelitate față de poruncile evanghelice față de Hristos și orice

altă formă de unire conjugală nu are dreptul să se mai numească familie, după venirea lui Hristos, chiar dacă oamenii așa procedează. Și căsătoria de levirat era considerată legitimă de evrei, dar a fost desființată de Hristos.

Un alt aspect teologic al familiei creștine îl constituie relația dintre Biserică și Hristos, fiindcă atât familia - *biserica cea mică*, dar și Biserica - *familia cea mare*, presupun unitatea trupului, și identitatea specifică a persoanelor, după chipul lui Dumnezeu în Treime. Și dacă societatea ne limitează numai să constatăm starea degradată și degradantă a familiei, fără a interveni asupra cauzelor, realitatea ne obligă să ne întoarcem la resursele arhetipale ale spiritualității ortodoxe, ale unei spiritualități experiate concret, la nivel interpersonal și familial. Din nefericire, pentru omul desacralizat, tentația "formelor" este mult mai atractivă decât conținutul trainic al tradiției creștine ortodoxe.

Toate aceste aspecte ne-au determinat să abordăm tema familiei creștine în comparație cu alte „soluții” și „situații” posibile și în principal cu familia iudaică, mai ales din perspectiva provocărilor cu care familia se confruntă în secolul XXI, de aceea, considerăm că motivația prezentei lucrări nu este doar una strict gnoseologică, ci mai ales una pragmatică, deoarece s-a scris și s-a vorbit mult despre superioritatea familiei creștine. Dar, în ce constă această superioritate? Ce anume o face să fie specială? În Biserica ortodoxă acest lucru este clar, fie la

un nivel erudit, fie comun, deși este descris în puține dar magistrale cuvinte, majoritatea spuse la săvârșirea Tainei Nunții. S-ar putea crede că în condițiile crizei de astăzi, când familia este atacată și discreditată chiar din exteriorul ortodoxiei, prin contrafaceri pline de păcat, că este necesar să fie lămurit în mod concret, și detaliat, câteva din lucrurile importante, pentru a răspunde celor din afara ortodoxiei: Ce este familia creștină în învățătura Bisericii, ce ar trebui să fie și ce este în realitate? Ce este familia necreștină și ce ar putea să fie? Cum trebuie să se comporte soții într-o familie creștină pentru ca familia să fie împlinită, și cum o fac ei în realitate, față de cei necreștini? Cu ce probleme se întâlnește familia creștină și cum le depășește? Care sunt condițiile și impedimentele încheierii unei căsătorii creștine? care sunt condițiile, ispitele și soluțiile vieții pentru familia creștină, de exemplu: care sunt prevederile canonice pentru poligamie, feciorie, divorț, avort, perversiuni, și altele de acest fel; cum trebuie procedat și cum se procedează în realitate, pentru ca educația copiilor să fie ireproșabilă și suficientă pe de o parte pentru a fi buni cetățeni ai societății, și pe de altă parte spre fericirea căminului și mântuirea întregii familii.

Putem reaminti aici cât de importantă este pentru familia creștină, trăirea cu adevărat în duhul lui Hristos, pentru ca părinții să fie o pildă vie pentru copii, ceea ce nu este suficient, deoarece indiferent de religia familiei, personalitatea nu este o boală de care te molip-

sești sau nu, cât o construcție pe care o realizezi permanent și voluntar prin iubire și îndelungate eforturi pedagogice, morale, pragmatice, axiologice, etc. dar, mai ales harismatice, prin această trăire în duhul lui Hristos, ceea ce iar nu este un lucru tocmai ușor de îndeplinit! Se întâmpină greutăți, sunt ispite puternice, lumea e plină de tentații, sunt perioade de declin și reveniri, deoarece să dai hrană, haine și acoperiș copiilor născuți în familie nu este educație. Să poruncești, să pedepsești, să recompensezi, la fel nu este educație. După cum să răspunzi poftelor și capriciilor copiilor nu este iubire, iar să le acuzi nu este integritate creștină. Ori în această lucrare dorim să scoatem în relief legătura și relația extrem de puternică ce există între viața creștină a părinților și (auto)educarea copiilor, între educația atentă și consecventă și mântuirea împreună a copilului și a părinților.

Este suficient să alegem și să facem o expunere comparativă a familiei din Vechiul Testament cu familia din Noul Testament și vom acoperi eficient și suficient posibilele atacuri ce se dau astăzi la adresa familiei creștine, atât a celei mici - căminul cât și a celei mari - Biserica. Este suficient fiindcă majoritatea populației necreștine de pe glob – în America, Africa, Asia, Europa, India, recunoaște și ia ca model familia Vechiului Testament, cu vârful ei familia iudaică. Și este folositor fiindcă familia creștină este o împlinire și un vârf al familiei iudaice, iar o descriere a problematicii îm-

preună cu soluțiile familiei creștine poate să închidă porțiuni mari din domeniile unde familia creștină este atacată, și poate furniza contraargumente celor care sincer caută ce este mai bun, împotriva atacurilor ne-creștine asupra familiei, dar mai ales în favoarea familiei testamentare – iudaice și creștine. Pentru acest motiv am considerat util să orientăm discursul lucrării spre expunerea succesivă a familiei iudaice și a celei creștine în scop comparativ și axiologic pentru a discerne ridicarea rolului familiei în Noul Testament comparativ cu familia Vechiului Testament. Dacă vom reuși aceasta, considerăm că ne-am atins intențiile.

Și mulți cred aceste lucruri, iar și mai mulți le știu, deși nu le cred, pentru că la începutul celui de-al treilea mileniu creștin, avem impresia greșită că suntem o societate modernă, ceea ce, mai exact spus, înseamnă că suntem o societate scufundată într-o mulțime de situații problematice și paradoxale, deoarece, în principal, se luptă împotriva familiei sau a Bisericii, adică, sunt respinse constant instituțiile și soluțiile tradiționale, cu realități care au în centrul preocupărilor discuțiile despre om, pentru a înlocui instituțiile cu orice altceva, doar să fie diferit; însă, nu sunt negate explicit instituțiile ca atare, ci numai forma lor tradițională – morală și religioasă – sunt înlocuite cu forme strict administrative, care par tradiționale în formă, dar, în esență sunt cu totul altceva. Întemeiată mai mult pe fundamente juridice sau economice, biologice, psihologice, sau doar

retorice, familia resimte cel mai puternic amenințarea distanță dintre ordinea divină și instituțiile umane, produsă de instituționalizarea și depersonalizarea excesivă a relațiilor interumane.

În lumea noastră de azi lucrurile se transformă într-un ritm amețitor și într-o logică necunoscută. Percepte, instituții și așezăminte foarte bine statornicite de sute sau chiar mii de ani, sunt date peste cap, iar valori care până de curând erau socotite veșnice sunt puse sub semnul întrebării, încât ai la un moment dat impresia că nimeni nu mai știe precis ce trebuie să facă. Dar, cine reușește să păstreze tradițiile creștine este păzit de asemenea confuzie și trăiește binecuvântat de Dumnezeu în aceeași măsură cum o face El dintotdeauna pentru cei dreptcredincioși.

Suntem prinși într-o luptă permanentă între Modernism cu orice preț și Tradiție, în orice formă este ea vizibilă pentru societate. Împotriva familiei creștine, a Bisericii, valorile sunt răsturnate, normalitatea devine anormalitate și invers, și tot ceea ce cândva era de neconceput, astăzi este acceptat în numele libertinajului ce caracterizează societatea contemporană. Dar nu este o luptă deschisă, pe față, cu dorința de a compara și alege pentru a câștiga ceva, ci este o luptă în care se impun soluții doar pentru că sunt declarate soluții, însă cu intenția ascunsă de a distruge umanitatea, deoarece familia reprezintă, una din coordonatele esențiale ale umanității, și e o luptă în care nevoile omului nu sunt

respinse la nivelul formal, adică ușor tangibil și în mod explicit, dar la nivelul esențelor și în mod implicit, toate eforturile, formele și instituțiile care prin Tradiție, sunt demonstrate ca pozitive pentru om, sunt făcute inefficiente prin această implacabilă campanie de „înnoire” și mai exact de „actualizare”. Acum nu se mai recunoaște lupta explicită împotriva lui Dumnezeu, care este prezentat și lăsat cumva în “administrare personală”, iar “țintele” recunoscute ale luptei sunt fapăturile create de Dumnezeu, ceea ce este tot o luptă împotriva Lui fiindcă toate atacurile necredinței și mândriei, ajung în ultimă etapă să condamne sau doar să acuze pe Dumnezeu. Atacând Biserica, familia, căsătoria, sexualitatea, procreația, educația copiilor, se refuză dimensiunile trupului și sufletului, unitatea trupului cu sufletul, iar prin alternativele moderniste se inoculează implicit ideea că ceea ce a făcut Dumnezeu este imperfect, greșit și trebuie reparat, refăcut, adică Dumnezeu nu este Dumnezeu, așa cum îl cunoaștem prin Revelația Sfintei Scripturi, și ca ultimă concluzie, Dumnezeu și tot ce este legat de El trebuie îndepărtat, iar unde se poate, să fie înlocuit, sau șters din sufletul și din viața oamenilor.

Această țință actuală a luptei necredinței împotriva creștinismului este utopică în principal pentru că parafrazându-l pe Mircea Eliade *Homo religiosus* este în același timp și măsură, *un om familist și om al instituțiilor*

*tradiționale*⁵. Iată dar, cum putem înțelege, că lupta de astăzi împotriva lui Dumnezeu, se duce atacând instituțiile tradiționale, în speță, familia (mică) și Biserica (familia mare). În ochii omului de astăzi starea lumii nu pare o stare mai rea decât aceea din timpul primei veniri a lui Hristos, dar este, fiindcă atunci oamenii aveau măcar responsabilitatea și religiozitatea printre valorile lor, în timp ce astăzi nici valori nu mai există, fiind înlocuite cu obiective, scopuri și idealuri, iar lucrurile care acum sunt numite valori, de fapt sunt exact negativul valorilor. Negând atributul absolut al creației divine și înlocuindu-l cu surogate ale "creației" demonice, presupuse ca umane, și asta doar acolo unde a fost posibil, s-a ieșit din sfera valorilor și ne-am prăbușit în nimic, adică în ceva care nici măcar nu poate fi numit, iar aceasta este realitatea în care trăim astăzi.

Societatea de astăzi este grav bolnavă din multe puncte de vedere și mai ales religios ceea ce face situația de astăzi asemănătoare cu cea de acum două milenii când a apărut creștinismul. Există însă unele deosebiri, deoarece acum două mii de ani oamenii nu cunoșteau religia creștină, în schimb erau foarte religioși, într-un fel sau altul, ceea ce a făcut ca religia creștină să fie primită ca o soluție și eficientă și suficientă la societatea de atunci, pentru că orice religie în sine este

⁵ Mircea Eliade, *Sacrul și profanul*, (traducere din limba franceză) Brândușa Prelipceanu, ediția a III-a, București, Ed. Humanitas, 2005, p. 122.

importantă. Spre deosebire, "religiozitatea", care atunci era foarte prezentă astăzi lipsește, ceea ce constituie un mare handicap actual față de situația anterioară Bisericii primare.

Dificultatea este dată astăzi pe de o parte, de amploarea luptei și pe de alta, de diluarea sau, împărțirea ei pe două planuri. Astfel, pe primul plan se află lupta misionară a creștinilor, iar pe plan secundar este nevoie de o luptă uriașă de factură complet nouă, pentru recrearea unei atitudini religioase. În ideea realizării unui plan comun de acțiune a creștinilor, probabil că aici fiecare confesiune ar introduce o presiune, pentru că ar dori să impună propria interpretare, dar, deasupra acestor reglaje ar trebui să existe un efort unitar și convergent pentru a sprijini toate măsurile ce ar conduce în principal spre crearea unei atitudini religioase. Pentru că fie păgâni, fie atei, anticii aveau dreptate când spuneau că e mai bună o societate cu religie – chiar și o religie incompletă, cum era atunci - decât o societate fără nici o religie, cum se vrea acum.

Fără a concepe această uriașă luptă, nu putem vorbi despre soluții, pentru nici un domeniu, nici măcar să recomandăm soluția creștină ca fiind cea mai bună. Societatea noastră trebuie întâi ajutată să realizeze că e grav bolnavă și că are nevoie de un leac, apoi să își dorească această vindecare, să caute și să primească cel mai bun leac.

Abia după săvârșirea acestor pași putem intui gravitatea situației societății de azi și amploarea luptei necesară pentru normalizare, pentru că soluții există, și acesta e lucrul cel mai important. Concis, această soluție arată astfel: Familia creștină trebuie să fie, sau, să re-devină „mica biserică”; în același timp Biserica, trebuie să re-devină „marea Familie”, o familie a fiilor lui Dumnezeu; în acest proces de restaurare, se vor produce efecte simultane asupra tuturor popoarelor și împreună ne putem reveni.

Pentru noi, creștinii, lupta aceasta nu este mai ușoară doar fiindcă știm ce slăbiciuni avem și cum pot fi ele vindecate. Avem însă un avantaj știind că beneficiem de ajutorul lui Dumnezeu, pentru tot ce dorim să facem spre binele oamenilor. Singura noastră grijă este că noi, popoarele creștine, deși unii dintre noi nu suntem în aceeași măsură afectați ca și cei din popoarele necreștine, avem totuși o mare parte din aspectele bolii spirituale comune cu popoarele necreștine, și în consecință trebuie să folosim leacul bine cunoscut și verificat de noi pentru a reface starea moral-religioasă generală, cu alte cuvinte, ne aflăm cumva împreună creștini și necreștini într-o carantină în aceeași clădire cu celelalte popoare, și nu ne putem sustrage din lume pentru o perioadă în care să ne vindecăm, undeva în exteriorul ei, după care să ne întoarcem și să vindecăm celelalte popoare, ci este nevoie să ne vindecăm odată cu ceilalți oameni, care nu sunt creștini, și nu doresc

leacul nostru sau mai rău, nu realizează în ce stare se află și refuză orice ajutor sau sugestie din partea noastră, ba uneori ne mai și împiedică în eforturile noastre.

Pentru a realiza aceste obiective am împărțit lucrarea după cum urmează, mai întâi am structurat-o în două mari părți: o *parte teoretică* și o *parte practică*. În ambele părți am grupat informațiile în câteva capitole începând cu aspectul istoric, continuând cu cel conceptual, principal, și încheind cu cel pragmatic de soluții și remedii, încercând enumerarea și acoperirea tuturor dimensiunilor necesare în discurs.

Mai exact, în **Partea I** avem *Capitolul I*, de generalități și noțiuni prin care încercăm o fundamentare a familiei din perspectivă vechitestamentară; în *Capitolul II*, facem aceeași descriere a familiei din perspectiva Noului Testament; *Capitolul III* este rezervat unei prezentări din punct de vedere ortodox a familiei și căsătoriei; *Capitolul IV* privește familia creștină din perspectivă interconfesională; continuăm cu **Partea a II-a**, unde facem prezentarea cadrului juridic și canonic al familiei în *Capitolul I*; continuăm aspectele teoretice despre familie cu *Capitolul II* de obiective și funcții ale familiei; în continuare avem 4 capitole, orientate spre probleme din viața concretă a familiei, respectiv aspecte de morală, și de sănătate spirituală prin educarea creștină a copiilor și profilaxia unor păcate sau agresiuni la adresa familiei. Astfel *Capitolul III* l-am dedicat în

întregime educației copiilor în familia creștină, și totodată încercăm să prezentăm caracterul moral al familiei creștine; după care abordăm în *Capitolul IV* un aspect extrem de important care se datorează schimbărilor aduse de creștinism în familie și anume problema raportului între viața ascetică și viața conjugală din perspectiva influenței care există asupra sexualității prin Duhul Sfânt. Pentru aceasta am considerat oportun să abordăm sexualitatea, fecioria și monahismul în creștinism, din perspectiva limitării acestora de concepția iudaică. În sfârșit în *Capitolul V* am prezentat problemele familiei creștine de astăzi. Înainte de a reda **Concluziile** am prevăzut *Capitol VI* rezervat soluțiilor pastoral-misionare. Am încheiat lucrarea prezentând **Bibliografia**, CV-ul și Declarația de onestitate.

În *concluzie*, efortul nostru teoretic este dublat de nevoia constituirii unei temelii creștine și practice din punct de vedere moral pentru familiile actuale și tocmai această nevoie ne-a motivat pentru alcătuirea prezentului proiect ca teză de doctorat.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Abrudan, Pr. Prof. Dr. D. și Diac. Prof. Dr. E. Cornițescu, *Studiul Vechiului Testament, Arheologie biblică*, EIBMBOR, București, 1994, ediție revizuită, Sibiu, 2002.
- Albu, I., *Căsătoria în dreptul român*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1988.
- Albu, I., *Dreptul familiei*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1975.
- Codul Familiei*, Ed. Lumina Lex, București, 1993.
- Cornițescu, Diacon Prof. Dr. Emilian, *Descoperiri arheologice din Egipt, Asiria, Babilonia, Siria, Asia Mică, Fenicia și Arabia, care au legătură cu datele din Vechiul Testament*, în „ST”, an XXXVI (1984), nr. 7-8.
- Drept canonic despre familie*, Biserica Catolică latină, Cartea a IV-a, Ed. Sapientia, 2004.
- Dură, Pr. Leon, *Familia în lumina Noului Testament*, (Teză de doctorat), în rev. „ST”, seria a II-a, an. LX (2003), nr. 1-2, p. 89-222.
- Filipescu, I. P., Andrei Filipescu, *Tratat de dreptul familiei*, ediția a VI-a, Ed. All Beck, București, 2001.

- Gavrilă, Pr. Doctor Vasile, *Fecioria și căsătoria în vocația sfințeniei*, în „O”, anul LVIII, nr. 3, EIBMBOR, București, 2007.
- Mihoc, Pr. prof. Dr. Vasile, *Căsătoria și familia în lumina Sfintei Scripturi, Nașterea de prunci, scop principal al căsătoriei*, în „MA”, an XXX, nr. 9-10, sept.-oct., 1985.
- Moldovan, Pr. Conf. Ilie, *Taina Nunții*, în „O”, XXXI (1979), nr. 3-4.
- Pavel, Prof. Dr. Constantin C., *Probleme morale cu privire la căsătorie și familie*, în „BOR”, nr. 1-2/ 1967.
- PF Părinte Daniel - Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Lumina casei de piatră. Familia creștină - speranța României*, în „Ziarul Lumina”, nr. 27 (141) / 2008.
- Popa, Pr. Lect. Dr. Gheorghe, *Familia creștină: o perspectivă teologică și spirituală*, în volumul „Familia creștină azi”, Ed. Trinitas, Iași, 1995.
- PSB, vol. 17, EIBMBOR, București, 1986; Ed. Sofia, București, 2001.
- Răducă, Pr. Prof. Vasile, *Căsătoria - Taină a dăruirii și desăvârșirii persoanei*, în rev. „ST”, XLIV (1992), nr. 3-4.
- Sfântul Ambrozio de la Optina, *Sfaturi pentru familia creștină*, trad. Gheorghe Zapotinschi, Ed. Platytera, București, 2006.
- Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre feciorie. Apologia vieții monahale. Despre creșterea copiilor*, traducere și

- note de Pr. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 2001, 2007.
- Sfântul Ioan Gură de Aur, în vol. *Catehezele maritale*, trad, de Pr. Marcel Hanches, Ed. Oastea Domnului, Sibiu, 2004.
- Tratat de Teologie Morală*, vol. II, EIBMBOR, București, 1979
- Verzan, Sabin, *Familia în lumina învățăturii Noului Testament*, în „MO”, nr. 9-10, 1954.
- Vizitiu, Pr. Lect. Mihai, *Familia și învățăturile Mântuitorului și a Sfinților Părinți*, în vol. „Familia creștină azi”, Ed. Trinitas, Iași, 1995.

CUPRINS

Lista de Abrevieri.....	5
INTRODUCERE.....	7
PARTEA I.....	18
1. Învățătura vechitestamentară despre familie.....	18
a) Instituirea familiei de Dumnezeu.....	18
b) Egalitatea soților.....	22
c) Căsătoria ca act social și nu religios.....	33
d) Căsătoria de levirat.....	39
e) Personalități feminine din Vechiul Testament.....	49
f) Întruparea lui Mesia din femeie.....	52
g) Superioritatea concepției despre familie în Vechiul Testament față de alte religii din antichitate – asirieni, egipteni, etc.....	58
2. Familia în lumina Noului Testament.....	79
a) Instituirea căsătoriei ca Taină de către Mântuitorul la nunta din Cana Galileii.....	83
b) Învățătura Mântuitorului Hristos despre căsătorie și familie.....	94
c) Atitudinea Sfinților Apostoli față de familie.....	108
d) Căsătoria și familia după literatura patristică.....	112
3. Învățătura Bisericii Ortodoxe despre familie și căsătorie.....	140
a) Originea divină a familiei.....	140

b) Principii de conviețuire în familie.....	145
c) Familia creștină “în Hristos și în Biserică”.....	147
d) Familia – icoană a iubirii divine și a Sfintei Treimi...	151
4. Privire interconfesională asupra familiei și	
căsătoriei.....	153
a) Din punct de vedere ortodox.....	154
b) În teologia romano-catolică.....	159
c) În teologia protestantă.....	161
 PARTEA A II-A.....	 163
1. Norme juridico-canonice privind familia.....	163
a) Familia în cadrul juridico-canonic și al Codului Familiei.....	163
b) Impedimente la căsătorie.....	167
c) Condițiile religios-morale ale întemeierii căsătoriei..	169
d) Norme canonice referitor la viața de familie.....	172
2. Obiective și funcții ale familiei.....	179
a) Importanța familiei pentru societate.....	182
b) Monogamia – fundament al căsătoriei.....	183
c) Unitatea în iubire și sfințenie.....	183
d) Indisolubilitatea căsătoriei.....	184
3. Educarea copiilor și caracterul moral al familiei.....	189
a) În spiritul învățaturii creștine.....	190
b) În duhul evlaviei și rugăciunii.....	203
c) Armonie și fidelitate între soți.....	209
4. Fecioria și căsătoria.....	217
a) Fecioria după Vechiul Testament.....	217
b) Mântuitorul Hristos despre feciorie.....	218
c) Sf. Ap. Pavel și atitudinea sa față de familie.....	232
d) Castitatea în monahism și în căsătorie.....	236
5. Păcate împotriva familiei.....	241
a) Noile tipuri de familii.....	245

b) Necinstirea soțului sau soției.....	246
c) Adulterul.....	248
d) Incestul.....	250
e) Devianțele sexuale.....	251
f) Avortul.....	252
g) Migrația.....	253
6. Soluții pastorale pentru a rezolva criza familială de astăzi.....	255
CONCLUZII.....	268
BIBLIOGRAFIE.....	278
CURRICULUM VITAE.....	290
DECLARAȚIE	295